

SXEDIO.65M

21.1.1927: ΟΙ ΟΘΩΜΑΝΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ ΑΝΤΙΤΙΘΕΝΤΑΙ ΟΠΩΣ ΣΤΗΝ ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΡΟΝΑΛΝΤ ΣΤΟΡΡΣ ΖΗΤΟΥΝΤΑΙ ΜΕΙΖΟΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΕΣ

Η έγκριση της αντιφώνησης των βουλευτών στην προσφώνηση του Κυβερνήτη Σερ Ρόναλντ Στορρς έγινε μέσα σε ένα γνώριμο κλίμα: Οι Έλληνες προσπάθησαν να ζητήσουν περισσότερες ελευθερίες, αντίδρασαν οι Τούρκοι και οι Άγγλοι και η πρόταση απορρίφθηκε.

Τα πρακτικά της συζήτησης έχουν ως εξής:

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

21 Ιανουαρίου 1927

(Προεδρία Αποικ. Γραμματέως

Απαντά τα μέλη, επίσημα και αιρετά, παρόντα.

Η ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

Ο Αρχιταμίας καταθέτει το κάτωθι σχέδιον αντιφωνήσεως εις την εναρκτήριον λόγον της Α.Ε. του Κυβερνήτου, το οποίον κατηρίσθη ομοφώνως υπό της Επιτροπείας, εξαιρέσει της 3ης παραγράφου η οποία προσετέθη τη συστάσει των ελληνικών μελών της Επιτροπής. Τα επίσημα μέλη μετά του Μουνίρ Βέη δεν είναι διατεθειμένα να συμφωνήσουν εις την προσθήκην της 3ης παραγράφου. Εισηγείται δε όπως το Συμβούλιον μετατραπή εις Επιτροπήν και συζητήση τας διαφόρους παραγράφους της αντιφωνήσεως.

ΕΞΟΧΩΤΑΤΕ,

1. Τα μέλη του Νομοθετικού Συμβουλίου εξαιτούμεθα την άδειαν να προσφέρωμεν τη Υμετέρα Εξοχότητι τας ευχαριστίας ημών επί τω λόγω δι' ου η Υμετέρα Εξοχότης προσηγόρευσε το Συμβούλιον.

2. Το Νομοθετικόν Συμβούλιον, επί τη ευκαιρία του ανοίγματος της παρούσης συνόδου εκφράζει την χαράν του επί τη υπό της Υμετέρας Εξοχότητος αναλήψει της διακυβερνήσεως της Νήσου και πέποιθεν ότι η οικτρά οικονομική της Νήσου κατάστασις,

αναγνωριζομένη ως τοιαύτη υπό της Υμετέρας Εξοχότητος, ως επίσης τα ζωτικά και ποικίλα αυτής συμφέροντα θέλουσι τύχη της μερίμνης της Υμετέρας Εξοχότητος με αντικειμενικόν σκοπόν τη επινόησιν θεραπείας, δι' αυτά προς επίτευξιν του σκοπού τούτου, το Νομοθετικόν Συμβούλιον θέλει παράσχη την συνενργασίαν αυτού εις την Υμετέραν Εξοχότητα.

3. Το Νομοθετικόν Συμβούλιον δράττεται της παρούσης ευκαιρίας όπως εκφράση την θλίψιν του λαού επί του ότι, παρά την εκπεφρασμένην αυτού γνώμην εξακολουθούσι να υφίστανται δυνάμει του Ανοικτού Κανονιστικού Διατάγματος της 10ης Μαρτίου 1925 όπερ είναι περιοριστικώτερον των προγενεστέρων Αυτοκρατορικών Διαταγμάτων εν Συμβουλίω, συνταγματικοί και άλλοι περιορισμοί, εν τη υπό του λαού διαχειρίσει των υποθέσεων του. Το Νομοθετικόν Συμβούλιον εκφράζει την ελπίδα ότι η Υμετέρα Εξοχότης γενομένη πιστός διερμηνεύς των αισθημάτων του λαού, θέλει ισχυρώς συστήση προς την Κεντρικήν Κυβέρνησιν ίνα αύτη συμβουλευση την Αυτού Μεγαλειότητα τον βασιλέα όπως το Σύνταγμα τροποποιηθή ούτως ώστε οι αιρετοί αντιπρόσωποι του ναού να δύναται να μετέχωσιν υπευθύνως και αποτελεσματικώς εις την διακυβέρνησιν της Νήσου.

4. Είναι θλιβερόν γεγονός ότι η οικονομική κατάστασις της νήσου καθίσταται από έτους εις έτος κρισιμωτέρα και οι εν λόγω της Υμετέρας Εξοχότητος σημειούμενοι αριθμοί επιμαρτυρούσι. Το δυσμενές εμπορικόν ισοζύγιον με διαφοράν εκ λ. 470.000 εις βάρος της εξαγωγής (ήτις δυσμένεια δεν θεραπεύεται διά των αδήλων πόρων εξαγωγής εχόντων κατά το μάλλον και ήττον αντίρροπον την άδηλον εισαγωγήν) είναι πιστόν κάτοπτρον της οικτράς ταύτης καταστάσεως. Βάσις της ζωής της Νήσου είναι η γεωργία και η κτηνοτροφία. Η Γεωργία εύρηται εις πρωτόγονον κατάστασιν και η έλλειψις επαρκών και ειδικών πιστωτικών ιδρυμάτων έχει παραδώσει τους γεωργούς εις τας χείρας των τοκογλύφων. Η απουσία φυτοπαθολογικών εργαστηρίων και η έλλειψις εκστρατειών κατά παθήσεων της σποράς και του

δένδρου, καταστρέφωσιν την προς βλάστησιν ελπίδα, καθιστώσιν αυτήν άκαρπον και εκμηδενίζουσιν άφθονον καρποφορίαν πολλάκις κατά την προηγουμένην της συγκομιδής. Ποικίλαι φυτικάί ασθένειαι και αδηφαγία τρωκτικών κατέστησαν ενδημικάί πληγαί του γεωργού. Ο δάκος καταστρέφει εκατομμύρια οκάδων ελαιών προς βαράρθρωσιν του εμπορικού ισοζυγίου μας. Ο γεωργός στερούμενος ειδικής γεωργικής μορφώσεως είτε μεταχειρίζεται απηρχαιομένας μεθόδους καλλιργείας ή χρησιμοποιεί αντιοικονομικώς και αντιεπιστημονικώς νέας. Η καπνοφυτεία, η οποία ηδύνατο ν' αντικαταστήση εν Κύπρω εις μέγαν βαθμόν την άσεπτον καλλιέργειαν των σιτηρών των μη αμείβουσιν πολλάκις επαρκώς τον γεωργόν, εγκατελείφθη υπό του Κυπρίου γεωργού διότι ούτος κυρίως αγνοεί τας αρίστας μεθόδους τούτου. Η αζητησία των προϊόντων της Νήσου, λόγω ελλείψεως προνοίας διά την σύναψιν εμπορικών συμβάσεων και η έλλειψις μηχανών προϊόντων επιδεινούσι την παρούσαν αθλίαν κατάστασιν. Νόμοι, ως ο περί Αγροτικών χωροφυλάκων οίτινες, κατά την γνώμην ημών, απεδείχθησαν υπό της πείρας ως μη προσαρμοζόμενοι προς την ψυδολογικήν κατάστασιν του λαού, δεν παρέχουσι προστασίαν εις τε την γεωργίαν και την δενδροφυτεάν, ενώ πολιτική οία η του δασομικού Τμήματος τείνει να καταστρέψη την κτηνοτροφίαν, τον έτερον συντελεστήν της ευημερίας του αγροτικού κόσμου.

5. Η κατάστασις αύτη ηδύνατο, κατά την γνώμην του Συμβουλίου τούτου, να θεραπευθή διά των ακόλουθων μέτρων:

α): Της ιδρύσεως Γεωργικής Τραπέζης τιθεμένης κατά προτίμησιν υπό την Κυβέρνησιν, με επαρκή κεφάλαια δι' αμέσους και μελλοντικάς ανάγκας, ήτις να παρέχη μακροπρόθεσμα δάνεια εις γεωργούς και με τόκον μη υπερβαίνοντα τα 6 τοις εκατόν το έτος. Τοιαύτη Τράπεζα θα απήλλαττε τους γεωργούς από την τοκογλυφίαν, θα ενεθάρρυνεν αυτούς προς εντατικήν καλλιέργειαν των γαιών των και θα έστρεφε το

πλεονάζον κεφάλαιον προς γεωργικάs και άλλου είδους βιομηχανίαs.

β). Της αναλήψεωs αρδευτικήs πολιτικήs συμφώνωs καλώs μεμελετημένω προγράμματι, της κατευθύνσεωs προσπαθείαs μετά προσεκτικήs εκλογήs ειδικού τεχνικού προσωπικού προς ανακάλυψιν δευτέρωv υδάτων ήτις θα έλυε το πρόβλημα ανεπαρκούσ και παρακαίρου ομβρύσεωs και θα συνετέλει εις σταθεράν αύξησιν της παραγωγήs της νήσου.

γ). Της αναδιοργανώσεωs του γεωργικού Τμήματοs επίλ νέωv εντελώs βάσεωv, της αναθέσεωs της διευθύνσεωs του Τμήματοs τούτου εις πρόσωπον ειδικήs και συγχρονισμένηs μορφώσεωs ούτωs ώστε να είναι ικανόν να δίδη τον πρέποντα τόνον εις τον όλον οργανισμόν και ιδίωs του εφοδιασμού του Τμήματοs τούτου δι' όλωv των υπό των περιστάσεωv απαιτουμένων μέσωv, τα μέτρα ταύτα θα παρείχον ευκαιρίαs και ευκολίαs διά παραγωγήν, θα έδιδον αποτελεσματική προστασίαν κατά τον προσήκοντα χρόνον και θα συνετέλουv προς ειδικήν διαπαιδαγώγησιν του γεωργού εν τη καλλιιεργεία της γηs και τη διά της αγοράs προπαρασκευή των προϊόντων αυτού.

δ). Της αποφασιστικήs προσπαθείαs εκ μέρουs της Κυβερνήσεωs προς σύναψιν προσφόρων εμπορικών συμβάσεωv, αίτινες θα εδημιούργουv ευνοϊκάs συνθήκαs δι' αγοράs καταναλώσεωv των υφ' ημών εξαγομένων προϊόντων.

6. Η καθιερωμένη δημοσιονομική πολιτική με τας απηρχαιομέναs και στενάs αντιλήψειs αυτήs ως προς τας πηγάs και τας διαθέσειs των προσόδωv ωδήγησε την δημοσίαν οικονομίαν εις την αθλίαν κατάστασιν εις ην νυν ευρίσκειται. Λίαν ευχάριστος είναι η δήλωσιs διορισμού ειδικήs Επιτροπέαs προς μελέτην του φορολογικού συστήματοs, ελπίζομεν δε ότι η Κυβέρνησιs έχουσα προ οφθαλμών της συστάσειs της Επιτροπέαs ταύτηs ως και τας περί οικονομικών συστάσειs των αντιπροσώπωv του λαού, θα εξεύρη το προσφορώτερον φορολογικόν σύστημα προς κάλυψιν των διά τας πραγματικάs της Νήσου ανάγκαs απαιτουμένων

δαπανών.

7. Το Νομοθετικόν Συμβούλιον λυπεΐται διότι η υγεία της Νήσου δεν υπήρξε ολοσχερώς καλή. Η φθίσις μαστίζει τον τε αγροτικόν και τον αστικών κόσμον, η γρίππη μετέτρεψε μέγα μέρος της Νήσου εις νοσοκομείον, σοβαρά οφθαλμικά παθήσεις εξαπλούνται, η δε ελονοσία σοβαρώς απενέκρωσε την ύπαιθρον χώραν επί μήνας κατά την εποχήν της μάλλον εντατικής γεωργικής ενεργητικότητας με καταστρεπτικά επί της παραγωγής αποτελέσματα. Ο συνδυασμός καλώς μεμελετημένης εκστρατείας κατά ελειογενούς ασθeneΐας μετά της ενάρξεως σοβαράς αρδευτικής πολιτικής, θα ήτο το άριστον εξ όσων δύναται τις να συστήση ομού μετά κρείττονος διοργανώσεως της δράσεως των Αγροτικών Ιατρών.

8. Το Συμβούλιον λυπεΐται διότι ως η Υμετέρα Εξοχότης έχει παρατηρήση, η γενική κατάστασις των δρόμων δεν δύναται να θεωρηθή ως ευνοϊκή. Πεποίθαμεν όμως ότι ο εσχάτως διορισθείς Διευθυντής των Δημοσίων Εργών θα δυνηθή να θεραπεύση ωρισμένας ελλείψεις ως προς τον τρόπον διεξαγωγής εργασίας του Τμήματος του και να εξασφαλίση αποτελέσματα μάλλον ανάλογα προς την συνεπαγομένην δαπάνην.

9. Το Συμβούλιον τούτο, έχον υπ' όψει την προσδοκίαν επεκτάσεως μεταλλευτικών επιχειρήσεων, θα επεθύμει να προσφέρη τας θερμάς και ειλικρινείς συστάσεις του εις την Κυβέρνησιν όπως θεσπισθή ευρυτέρα και αποτελεσματικώτερα νομοθεσία προς προστασίαν των εργατών εν τε τοις μεταλλείοις και άλλας βιομηχανίας, ίνα δι' εγκαίρου προβλέψεως ιδίως προς τας εργασίμους ώρας επί τη βάσει οκταώρου ημέρας και του καθορισμού κατωτάτου ορίου ημερομισθίων αποφευχθώσι μελλοντικά κοινοτικά ενοχλήσεις.

10. Το Συμβούλιον τούτο εκφράζει την ικανοποίησιν του επί τω ότι η Υμετέρα Εξοχότης επανεξετάζει τα ζητήματα εξωτερικού ταχυδρομείου, μεταφορικών και συγκοινωνιών και ευελπιστεί ότι οι όροι του νυν εν ισχύϊ ευρισκομένου Συμβουλίου, δι'

ους το Νομοθετικόν Συμβούλιον έχει ήδη εκφράση την αποδοκιμασίαν του, θα βελτιωθώσιν ούτως ώστε να ανταποκρίνωνται εις τας εμπορικής ανάγκας της Νήσου, καθ' ικανοποιητικόν τρόπον. Προς τούτοις επιθυμούμεν ίνα ληθώσι μέτρα όπως υπάρχωσι ποσά διαθέσιμα προς σύναψιν συμβολαίων δι' επιχορηγήσεων διά συγκοινωνίας μετ' άλλων πλην της Αιγύπτου χωρών.

11. Μετά πολλής του ευχαριστήσεως το Συμβούλιον τούτο εσημείωσε το γεγονός ότι διάφοροι Επιτροπείαι έχουσι διορισθή ή θα διορισθώσι συντόμως προς μελέτην των φλεγόντων της Νήσου ζητημάτων. Θα επεθύμει μόνον να συστήση μεγάλην προσοχήν όπως υπηρετήσωσιν εις τας Επιτροπείας αυτάς ούτως ώστε όλαι αι ενδιαφερόμεναι τάξεις να αντιπροσωπεύωνται εφ' όσον εφικτόν εν εκάστη Επιτροπεία.

12. Εξαιρετικήν ευχαρίστησιν προυξένησεν εις το Συμβούλιον η πληροφορία ότι η Υμετέρα Εξοχότης έχει λάβη ή προτίθεται να λάβη δραστήρια μέτρα εν σχέσει προς ανασκαφάς, αρχαιότητας, την ενθάρρυνσιν επισκεπτών και αι συστάσεις προς ίδρυσιν βιβλιοθήκης. Το ρεύμα των επισκεπτών θα ηυξάνετο εάν επί προσθήκη εις τας ενδιαφερούσας αρχαιότητας, οι επισκέπται ηδύνατο να ευρίσκωσιν αναπαυτικά μέρη κατοικίας εις τας ωραίας και ελκυστικές εξοχάς της Νήσου, πάσαι των οποίων ουσιαδώς θα συνεβάλλοντο εις την ανάπτυξιν της Χώρας. Εις τοιαύτας ευγενείς και υψηλάς προσπάθειάς της Υμετέρας Εξοχότητος, θα εύρητε εις τους αντιπροσώπους του λαού ενθέρμους βοηθούς οίτινες δράττονται της παρούσης ευκαιρίας όπως θερμώς ευχαριστήσωσι την Υμετέραν Εξοχότητα διά τας προσπάθειάς αυτής.

Αναγινώσκονται η **1** και **2α** παράγραφοι και γίνονται δεκταί.

Επί της γ παραγράφου της αντιφωνήσεως της ομιλούσης περί μειζόνων πολιτικών ελευθεριών, ενίσταται ο οθωμανός ιατρός Εγιούπ εφ, καθότι νομίζει ότι η Κυβέρνησις ευρίσκεται εν συναισθήσει

της καταστάσεως του τόπου και ότι η παρούσα συνταγματική κατάσταση είναι η πρέπουσα διά την προαγωγή των συμφερόντων του τόπου, εάν υπάρχει πνεύμα συνεργασίας. Παρατηρεί με ευχαρίστησιν του ότι αι ιδέαι και αι προσπάθεια των μελών του Συμβουλίου είναι διάφοροι των προηγουμένων μελών.

Ο κ. Μιχαηλίδης υποστηρίζει την παράγραφον λέγει ότι ζηλεύει τον έντ. προλαλήσαντα, ο οποίος ίσως εξ ιδιοσυγκρασίας ικανοποιείται με ελάχιστα και ο οποίος φαίνεται τελείως ευχαριστημένος με την προσφώνησιν της Αυτού Εξοχότητος, η οποία εν τούτοις περιγράφει μεν τας ανάγκας του τόπου, δεν αναφέρει όμως και τον τρόπον με τον οποίον θα διορθωθούν. Άνευ μεγαλητέρας συμμετοχής των αντιπροσώπων του τόπου εις τα της διοικήσεως της νήσου, ουδέν καλόν δυνάμεθα να προσδοκώμεν.

Ο Μ. Κιτίου υποστηρίζει ομοίως την παράγραφον και πληροφορεί τον Εγχιούπ Εφ. ότι είναι πιθανόν να ήλλαξαν αι μέθοδοι των μελών του παρόντος Συμβουλίου, αλλ' ως προς τας κυριαρχούσας ιδέας αύται διατηρούνται αναλλοίωτοι από του **1878** μέχρι σήμερον και θα εξακολουθήσωσι να παραμένωσιν αι αυταί. Αναλύει ακολούθως το παρόν Σύνταγμα και από της απόψεως των εξουσιών τας οποίας έχουσι τα ιθαγενή μέλη του Εκτελεστικού Συμβουλίου και των δικαιωμάτων του Νομοθετικού.

Ο κ. Ρωσσίδης ομιλεί επίσης υπέρ της παραγράφου και προσπαθεί να πείση τα οθωμανικά μέλη ότι παρεξηγούν την παράγραφον.

Ο κ. Πιερίδης λέγει ότι η παράγραφος εκφράζει με τον επιεικέστερον τρόπον τα αισθήματα του τόπου, ο ίδιος δε θα επροτίμα την χρήσιν της λέξεως "αυτονομία".

Ο κ. Κακογιάννης κηρύσσεται υπέρ της **3ης** παραγράφου της αντιφωνήσεως και λέγει ότι είναι γεγονός παραδεδεγμένον ότι η ευδαιμονία ενός τόπου εξαρτάται από την ουσιώδη ειλικρινή και υπεύθυνον συνεργασίαν Κυβερνήσεως και λαού, Η ειλικρινής και υπεύθυνος αύτη συνεργασία δύναται, ασφαλώς και καθ'

ολοκληρίαν να επιτευχθή διά της ουσιώδους, αποτελεσματικής και υπευθύνου συμμετοχής των αντιπροσώπων του τόπου εις την Νομοθετικήν και Εκτελεστικήν Εξουσίαν και ουχί διά των σκιωδών και επουσιωδών δικαιωμάτων, αίτινα παρέχονται εις τον λαόν διά του σήμερον ισχύοντος Συντάγματος. Είναι γεγονός ότι η Κυβέρνησις γνωρίζει τας ανάγκας του τόπου ως και τα μέτρα της θεραπείας και όμως είναι πάντοτε διστακτική και αναποφάσιτος εις την λήψιν των μέτρων τούτων φοβουμένη δήθεν μήπως δεν επιτευθώσι τα προσδοκώμενα αποτελέσματα και διότι είναι Κυβέρνησις ξένη και η μόνη υπεύθυνος απέναντι του λαού. Η διστακτικότης και αναποφασιστικότης αύτη θα εξέλιπε από τα μέτρα της θεραπείας τα οποία έπρεπε να ληφθώσι θα ελαμβάνοντο εάν και ο λαός συνεμερίζετο την ευθύνην της Κυβερνήσεως διά της παροχής ουσιωδών και υπευθύνων δικαιωμάτων εις τους αντιπροσώπους του τόπου εις την Νομοθετικήν και Εκτελεστικήν Εξουσίαν.

Ο κ. Ιωαννίδης λέγει ότι η Αγγλία εκήρυξε κατά τον πόλεμον τας αρχάς της ελευθερίας των μικρών λαών και εάν δεν σκέπτεται να μεταβάλη τα σκιώδη δικαιώματα τα οποία έδωκεν εις τους Κυπρίους, είναι προτιμότερον να τα καταργήση εντελώς.

Ο Μαχμούτ εφ. δηλοί ότι θα καταψηφίση την παράγραφον και εκφράζει την ευαρέσκειαν του εις τον εναρκτήριον λόγον της Α. Εξοχότητος.

Ο κ. Εμφιετζής ομιλεί υπέρ της παραγράφου αν και διαφωνή με τα λεχθέντα υπό του εντ. μέλους της Λάρνακος. Απορεί δε με την στάσιν των οθωμανών βουλευτών, η οποία δεν συμβιβάζεται με την φυσικήν διάθεσιν, προσώπων και λαών και προάγονται και να ζουν όσον το δυνατόν μετά ολιγωτέρων περιορισμών.

Ο κ. Χατζηπαύλου λέγει ότι η ιδία κατάστασις παρουσιάζεται και εφέτος όπως και εις το παρελθόν έτος και η στάσις των οθωμανών βουλευτών φαίνεται αδικαιολόγητος.

Ο κ. Μιχαηλίδης λέγει ότι είναι ανυπόμονος να ακούση τας ενστάσεις του Μουνίρ βέη, του οποίου τα επιχειρήματα πιθανόν να έπειθον και τους Ελληνας

αντιπροσώπους.

ΑΠΟΙΚΙΑΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΥΣ: Επιθυμώ να καταστήσω καθάραν την θέσιν της Κυβερνήσεως επί της 3ης παραγράφου. Η αντιφώνησις είναι έγγραφον προερχόμενον εξ όλου του Συμβουλίου καθ' α ήτο επιθυμητόν εάν η απάντησις μας ήτο αρμονική και ομόφωνος. Εφόσον η παράγραφος περιέχει επικρίσεις κατά διατάγματος εναντίον της Αυτού Μεγαλειότητος, τα επίσημα μέλη ως υπηρέται του Στέμματος, δεν δύναται να την υποστηρίξουν. Η Κυβέρνησις δεν έχει ένστασιν εις την έκφρασιν γνώμης επί οιοσδήποτε πολιτικού θέματος, αφήνει δε πλήρη ελευθερίαν ομιλίας εις τα έντ. μέλη. Υπό τας περιστάσεις αυτάς τας οποίας ελπίζω να εννοούν τα έντ. μέλη είναι υποχρεωμένα τα επίσημα μέλη να καταψηφίσουν την παράγραφον.

Μετά την καταψήφισιν της 3ης παραγράφου διά της ηνωμένες ψήφου των επισήμων μελών και των οθωμανικών, ο Αποικιακός Γραμματεύς είπε τα εξής: "Οφείλω να πληροφορήσω το Συμβούλιον ότι και μετά τη καταψήφισιν της παραγράφου, αν και αύτη δεν θα αποτελέση μέρος της αντιφωνήσεως, η Κυβέρνησις θα αποστείλη αντίγραφον ταύτης προς την Κεντρικήν Κυβέρνησιν μετά των γενομένων παρατηρήσεων των επισήμων μελών".

Ομως η συζήτηση θα συνεχιζόταν και σε επόμενες συνεδρίες του Νομοθετικού Συμβουλίου.

